

Közkönyvtár a közösség szolgálatában

A Publika Magyar Könyvtári Kör április 15-én Budapesten, a Pataky István Művelődési Központban és 16-án Szentendrén, a Pest Megyei Könyvtárban országos konferenciát és fórumot rendezett *Közkönyvtár a közösség szolgálatában* címmel. A népes hallgatóság többek között arra várt választ az előadóktól, milyen új szerepe, kibővült feladatköre lehet a közkönyvtárnak az információs társadalomban; miképp járulhat hozzá a közkönyvtár digitális szolgáltatásaival a tudásalapú gazdaság és társadalom fejlődéséhez; hogyan valósulhat meg a könyvtárak együttműködése – immár európai perspektívában – a múzeumokkal, levéltárakkal, művelődési intézményekkel; mi módon kapcsolódhatnak a közkönyvtárak a hazánkban is meghonosodó e-kormányzás, e-üzlet, e-egészségügy munkájához.

A budapesti tanácskozás első előadója, *Fodor Péter*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója áttekintést adott az idén alapításának századik évfordulóját ünneplő intézmény történetéről. Előadásában kevésbé a múlt földizésére törekedett, inkább azt a szempontot világította meg: miképp alkalmazkodott a főváros nyilvános könyvtára a folyton változó társadalmi, azaz olvasói igényekhez. Tehát ezúttal kevesebb szó esett a históriáról, sokkal több a FSZEK-nek a '90-es években elkezdődött nagy átalakulásáról, amely az igényeknek való jobb megfelelést szolgálta. Hogy ez a törekvés milyen sikerrel járt, azt a főigazgató számos kivetített diagrammal, statisztikai adattal szemléltette. Elegendő e helyütt egyetlen tényt idézni: a húsz évvel ezelőtti száznál több fiókkönyvtár száma manapság ugyan hatvan körüli, viszont a beiratkozott olvasók létszáma meghaladja a '80-as évek elejére jellemző, nagyszámú szolgáltatóhelyre beiratkozottak számát. Vagyis a FSZEK – mondotta Fodor Péter – az ezredfordulón kevesebb fiókkönyvtárban, ám az olvasók igényeit megfelelőbben kiszolgálva működik. Mindez nem jelenti csupán a szolgáltatás további koncentrálását és a hálózat zsugorítását, mert terveik között szerepel a hajdani Ugocsa mozi könyvtárrá történő átépítése vagy épp a Millenáris Park területén a XXI. század „mintakönyvtárának” kialakítása.

Skaliczki Judit, a NKÖM könyvtári főosztályának vezetője a tegnap, ma, holnap idődimenziójában vázolta föl a könyvtárak makro- és mikro környezetének évszázados változásait. Ilyen tekintetben a legszembetűnőbb változásként figyelhető meg, hogy a múltban a politika közömbös volt a könyvtár iránt, manapság azonban fölértékelődik a közkönyvtár, mind jobban támogatandóvá válik, hiszen az információs társadalom alapvető intézménye. És miközben a gazdaság nem mindig áll a kultúra, az olvasás, a könyvtár mellé, a társadalom – miként közvélemény-kutatási adatok is bizonyítják – elismeri, sőt preferálja a könyvtárat. A jövő fölvezolásakor Skaliczki Judit néhány egyetemlegesen érvényes tendenciára, immár jól kitapintha-

tó fejlődési irányra mutatott rá. A könyvtár helyben levő, tényleges állományának elsődlegessége helyébe a szolgáltatás elsősége kerül, hiszen a könyvtár túllép saját keretein, és országos vagy éppen nemzetközi szintű szolgáltatást is képes helyben nyújtani (ODR, MOKKA, internet stb. segítségével). További változást, sőt fordulatot jelez az épülettől független, akár napi 24 órás szolgáltatásra is képes elektronikus könyvtár létrejötte. Az elektronikus hozzáférés még azt is jelenti, hogy a digitalizált állomány megszünteti a védett állományrészeket, szükségtelen lesz a papír-alapú dokumentumok kímélése végett válogatni az olvasók között. A fejlődési irányok és a közeljövőben bekövetkező változások summázataként Skaliczki Judit úgy fogalmazott: a könyvtár nem más, mint a dinamikus változásokat rugalmasan követő információs szolgáltató hely.

A közkönyvtárat még tágabb perspektívában, az információs társadalom horizontján mutatta be *Náray Szabó Gábor*, az ELTE oktatója. Mai világunk két alapvető tendenciáját vázolta föl kitűnően szemléltetett előadásában, a globalizációt, valamint annak káros hatásait ellensúlyozó helyi tudás lehetőségeit. Áttekintette, milyen hihetetlen előnyökkel és miféle aggasztó hátrányokkal jár a globalizáció, az emberi glóbusz összehúzóerője, ugyanakkor milyen lehetőségei vannak az egyéneknek, a kis közösségnek, a nemzetnek a káros következmények kiküszöbölésére. Az értékek megjelenítője, fóruma a közkönyvtár lehet mint a kis közösség modern agórája, mint az értékek őrzője és közvetítője. Vagyis – némi leegyszerűsítéssel – közkönyvtár a globalizáció kiegyenlítésének egyik fóruma, intézménye lehet.

Breda Kanun ljubljana-i könyvtáros a hátrányos helyzetű olvasók ellátásának két szlovéniai példáját ismertette szellemes, ironiát sem nélkülöző előadásában. Földidézte egy dél-szlovéniai cigány falu könyvtári ellátásának megszervezését (egy kiselejtezett bibliobusz segítségével), valamint bemutatta a ljubljana-i főpályaudvar aluljárójában létesített, a várakozó utasok vagy éppen az arra csellengők kiszolgálását ellátó elektronikus könyvtár működésének tapasztalatait. Mellesleg ez utóbbi intézmény megtestesíteni látszik a XXI. század könyvtári mintáját: néhány kézikönyvön, szótáron, útikalauzon kívül nincs könyvállománya, minden szolgáltatását elektronikus formában nyújtja.

A kecskeméti megyei könyvtár főigazgatója, *Ramháb Mária* a közkönyvtárnak arról a manapság egyre inkább előtérbe kerülő feladatáról szólt, amit ez az intézmény a társadalmi egyenlőtlenségek kiegyensúlyozásáért tehet. Bizonyos rétegek leszakadásának ütemét fékezheti, hatásait csökkentheti, illetve esélyeit növelheti a könyvtár, amely például a gyerekek számára „biztonságos” tartózkodási hely lehet, szerepe van a tájékozódásban és a tanulásban, de akár találkozóhelyként is szóba jöhet (pl. idősek, nyugdíjasok számára), játékos kibontakozási lehetőséget ad, segítheti a hátrányos helyzetűek fölzárkózását stb. Ha Skaliczki Judit a dinamikus változásokat követő szolgáltatóhelyként jellemezte a közkönyvtárat, úgy *Ramháb Mária* – ugyanilyen joggal – „küszöb nélküli” intézménynek mondta, szó szerinti és átvitt értelemben is.

Dippold Péter, a Könyvtári Intézet igazgatója a 2003-ban lezárult PULMAN és a folytatásaként indult CALIMERA-projektekről adott átfogó képet. Ismeretes,

hogy az utóbbi fő célkitűzése a helyi könyvtárak, levéltárak, múzeumok alulról építkező és összehangolt fejlesztése abból a célból, hogy a polgárok könnyen, egyszerűen férhessenek hozzá ezeknek az intézményeknek a komplex szolgáltatásához. A program célját úgy lehetne összefoglalni: „olyan digitális szolgáltatások kialakítása, amely a nemzeti információs politika részeként a technológiát fejlesztő cégek segítségével felhasználóbarát hozzáférést eredményez a kulturális javakhoz”. Az előadó kitért a Brüsszelben, 2004 januárjában megrendezett, a CALIMERA-t elindító konferencián megfogalmazott irányelvekre és az irányítást végző menedzsment fölépítésére is. (A CALIMERA-programról éppen ő adott teljességi igényű áttekintést a 3K 2004. márciusi számában.)

A konferencia másnap Szentendrén folytatódott. Itt hangzott el Takáts Béla nagyelőadása a helyismereti gyűjtemények és a tartalomszolgáltatás kapcsolatrendszeréről. Az előadást a 3K teljes terjedelmében közölni fogja.

Mezey László Miklós

A Publika Magyar Könyvtári Kör 2003. évi közhasznúsági jelentéséből

Összes közhasznú tevékenység bevételei

Pályázati úton elnyert támogatás	1 250 000,- Ft
Közhasznú tevékenységből származó bevétel	10 888 300,- Ft
Tagdíjból származó bevétel	38 000,- Ft
Egyéb bevétel	272 139,- Ft
Összes bevétel	12 448 439,- Ft

Közhasznú tevékenység ráfordításai

Anyagi jellegű ráfordítás	4 095 038,- Ft
Személyi jellegű ráfordítás	559 8477,- Ft
Értécsökkenés	0,- Ft
Egyéb ráfordítás	746 792,- Ft
Összes ráfordítás	10 440 307,- Ft
Tárgyévi közhasznú eredmény	2 008 132,- Ft

Vállalkozási tevékenységet a Kör nem folytatott. A Publika Magyar Könyvtári Kör a bevételeit és ezen belül a támogatásokat az alapító okiratban meghatározott közhasznú célok érdekében használta fel. Vezető tisztségviselői és tagjai feladatukat társadalmi munkában végezték. A 2003. évi beszámoló jelentés a www.ki.oszk.hu/publika honlapon megtekinthető.